

Fællesskab for enhver pris

Om hvorfor udviklingshæmmede kan have lettere ved at blive involveret i forskellig ikke-almindelig seksuel adfærd og kriminelle handlinger end andre

Bud på psykologiske forståelser:

Hvilke begrænsninger i den intellektuelle funktion kan være befordrende for involveringen i ualmindelig adfærd?

Er der personlighedsmæssige/udviklingsmæssige/følelsesmæssige forhold, der kan skabe sårbarhed for involvering i ualmindelig adfærd?

Er der sociale forhold, der kan udsætte udviklingshæmmede for risiko mhp involvering?

Det psykologiske rum

hos udviklingshæmmede personer med risikoadfærd

- **isolation og ensomhed**
- **acceptsøgning**
- **sårbarhed**
- **lav selvvurdering**
- **ferringet introspektion og refleksion**

Relationen mellem udviklingshæmmede risiko-personer og normale voksne

- **risiko-personen er i en afhængig position, direkte eller indirekte**
- **relationen mellem risiko-person og normale voksne er psykologisk, socialt og magtmæssigt ulige**

Risiko-faktorer:

- 1. Risiko-personens adfærd er forførende (flirt, invitation etc)**
- 2. Risiko-personens adfærd er provokerende eller afpressende ("Du kan ikke lide mig", "Ingen vil have mig")**
- 3. Normale voksne egne problematikker, blinde pletter, samt f.eks. unge voksnes utilstrækkelige erfaringer**

Behov og ønsker
hos personer med risikoadfærd

- behov for at opleve sig attråværdig, værdifuld
- omsorgs- og beskyttelsesbehov
- flugt fra ensomhed og isolation
- behov for tilknytning
- magtkamp med autoritetsfigurer (fx protest)

Udviklingshæmning og seksualitet

Baggrunde

1. Seksuelle konflikter hos psyk. udv. hæmmede er ikke specifikke for udviklingshæmmede. De samme konflikter ses hos ikke-udviklingshæmmede.
2. Seksuelle udtryksformer hos udviklingshæmmede skal forstås på en samfundsmæssig, kulturel og historisk specifik baggrund
 - Seksualdriften
 - Seksualkulturens forandring
 - Seksualitetens placering i personligheden
3. Seksuelle konflikter kan være særligt belastende for udviklingshæmmede
 - Etablering af seksualliv
 - Vedligeholdelse af seksualliv
 - Seksuelle problemer som udtryk for psykopatologi

Seksuel adfærd hos udviklingshæmmede

UKRITSIK ADFÆRD

- Promiskuitet
- Provokation
- Skiftende seksuel orientering
- Grænseoverskridende/krænkende
- Seksualkriminalitet

pga.

- Svækket kontrolfunktion
- Identitetssøgning
- Isolationsbekæmpelse

KØNSIDENTITETSKONFLIKTER

- Usikker fundering
- Moral og normer/idealer (forestillinger)
- Homoseksualitet
- Transvestitisme
- Transseksualisme/kønsskifteønske

pga.

- Vanskeligheder med identifikation/kønsidentifikation i første fase
- Evt. omsorgsfigurers fornægtelse af seksualitet hos udviklingshæmmede
- Puberteten: etablering af kønsidentitet og kønsrolle kan være usikker og sårbar i anden fase
- Kønsidentitetskonflikt del af almen identitetsproblematik

Konflikter ang. homoseksualitet

- Afspejling af almen/normal problematik
- Skrøbelige og utilstrækkelige forsvarsmekanismer
- Forståelse af samfundets holdning til homoseksualitet

- Forståelse af samfundets holdning til seksualitet generelt

Usikkerhed om seksuel tilstrækkelighed

- Kontaktvanskeligheder
- Del af følelse af almen utilstrækkelighed
- Opgivelse af seksuel tilfredsstillelse for at undgå angst
- Ukritisk, promiskuøs, skiftende, provokerende seksuel adfærd for at undgå angst

DEN TIDLIGE INDIVIDUELLE PSYKOLOGISKE HISTORIE - KARAKTERDANNELSEN

Den tidlige historie præger vores oplevelsesområder og oplevelsesmåder, og dermed vores handleberedskab senere i livet – altså vores karakter

Tidlige

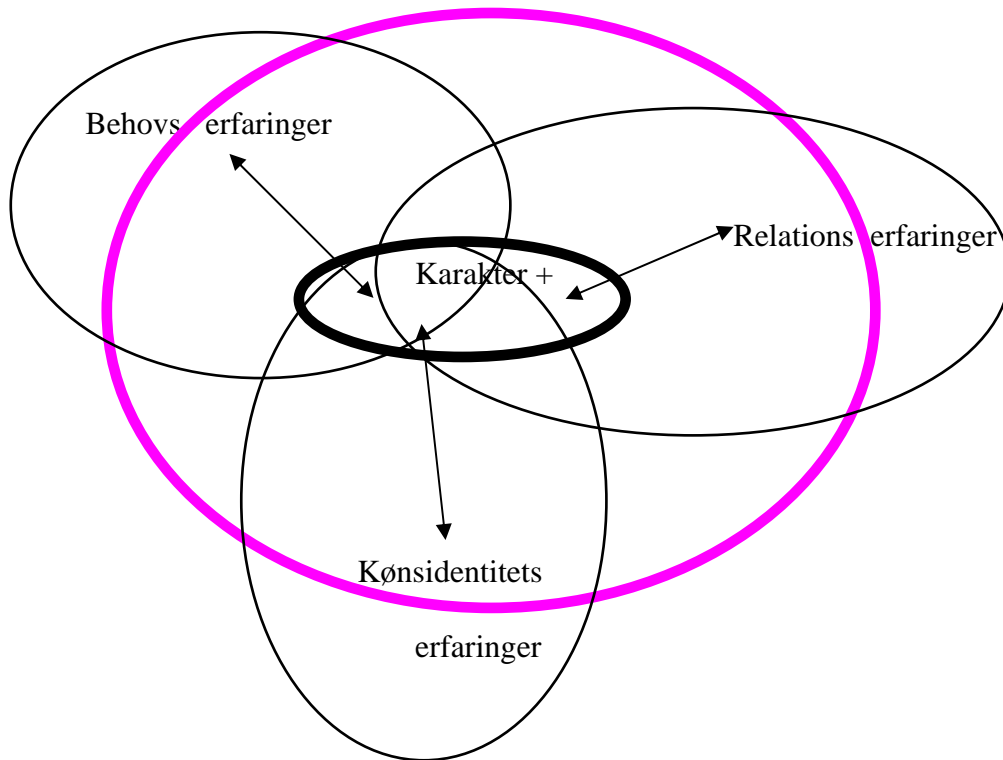
- behovserfaringer
 - præger os mht. akser: fundamental tillid – angst for svigt
 - den individuelle historie er ikke skæbne, og der er mulighed for korrektion og komplettering
- Tidlige problematiske erfaringer:
 - tidlig angst kan føre til afkald
 - angst senere i livet kan genoplive den tidlige historie
 - tidlig overtilfredsstillelse kan føre til kompensatorisk adfærd
 - tidlig reduceret behovstilfredsstillelse kan føre til hæmning

Tidlige

- relationserfaringer
 - omsorgsfigurers besiddelse kan føre til angst (oplevelse af fælde)
 - adskillelse (el. mangelfuld kontakt) kan føre til længsel efter symbiose (som medfører angst og giver ambivalens i kontakt)
 - kvaliteten af sikkerhed-usikkerhed i de tidlige relationserfaringer har betydning for evnen til at give og modtage intimitet og nærhed
- kønsidentiteten
 - oplevelsen af at være 'god nok'
 - intakt kønsidentitet?
 - krænkelsen et eksistensvilkår

- Identitet, herunder kønsidentiteten
 - fremstår derfor i kode
 - er en kerne i personligheden
 - er skæringspunkt for basale erfaringer

Personlighed (karakter)
Udviklingspsykologi

Koping- og forsvarstrategier

Forsvarstrategi betegner en *intrapsykisk proces*, i hvilken angster fra (undertrykte) instinktueller drifter eller konflikter (der opstår af drifterne) pacificeres.

F. er orienteret mod drifter og konflikter og fokuserer på *ubevidste processer*.

Kopingstrategi refererer til en måde at mestre det faktiske liv (og ikke primært til intrapsykiske processer).

Vægten i koping ligger på arten af *social interaktion*.

K. baserer sig også på angster, men de er ikke knyttede til en bestemt drift og dens frustrering.

K. opererer på et *førbevidst niveau* med kognitivt tilgængelige mekanismer.

K-begrebet kan ikke underordnes patologi alene. Vægten ligger på, hvorledes en person mestrer sit liv på sin egen karakteristiske måde på visse betingelser.

Kopingstrategier betegner både en persons 'styrker' og hans patologiske mekanismer for at mestre sine deficiitter.

NARCISSISME (selvbillede)

Normaludvikling fra 0. år:

Livet uden for livmoderen = eksistentiel krænkelser

Normal tilfredsstillende medfører narcissistisk forstærkning, dvs tilfredsstillende selvbillede

Ved eksistentielle (narcissistiske) krænkelser er forældres ubetingede kærlighed vigtig

Normaludvikling fra 7-12 måneder til 3 år:

Beg. adskillelse mellem selv og omverden. Klare grænser mellem selv og omverden → udvikling af realitetssans

Splitting mellem gode og onde aspekter af objekter/mor → afløses af et begyndende HELT billede af mor som en person adskilt fra barnet → splitningen kan frafalde

i 2. leveår svinder forældrenes betydning som umiddelbare narcissistiske bekræftelsesobjekter

moder-billedet på vej til at blive internaliseret

→ dvs barnet kan begynde at fastholde billedet af den gode mor ved frustration → OBJEKT-KONSTANS

→ samtidig udvikles OBJEKT-FORHOLD til andre mennesker

Narcissistisk skade/fejludvikling:

Ved mangelfuld bekræftelse af barnets narcissisme opstår depressivitet m.m.

Mangelfuld adskillelse fra mor (nødvendig for mors følelsesmæssige balance/uklare grænser)

Ved stærk splitting, hvor det onde aspekt dominerer, hæmmes udviklingen af realitetssansen (Jeg'ets funktion)

→ dvs der opnås ikke objektkonstans, men repræsentationen af indre objekter skifter mellem gode og onde aspekter

→ medfører usikker/forringet selvfølelse

→ medfører mangelfuld evne til at udvikle og indgå i varige, intime og tillidsfulde relationer

Narcissistisk forstyrret personlighed:

Selvbillede med grandiose træk

Selvcentrering m mangelfuld indføling og interesse i andre

Dyb længsel efter beundring og bekræftelse fra andre

Mangelfuld evne til at indgå i afhængighedsforhold

Manglende evne til at opleve dybe følelser af sorg og depressivitet → overfladisk tristhed handler ofte om aggressive tanker og fantasier om hævn

Stærk misundelse mod andre

Idealisering – nedvurdering

Primitivt forsvar (splitting, projektiv identifikation, omnipotens)

Karakterafvigelse 1

K. er en personlighedsafvigelse, der kan diagnosticeres hos en voksen, hvis

adfærden er præget af:

- ringe frustrationstolerance
- acting-out adfærd på relativt små foranledninger
- (som følge af ovenstående vil der opstå mange sociale og interpersonelle vanskeligheder

- **mhp om karakterafvigelsen er psykopatisk skal det vurderes, om afvigelsen kan skyldes andre problematikker**

Karakterafvigelse 2

Differential-diagnostik (andre mulige baggrunde for karakterafvigelsen)

F.eks.:

- **psykoser og psykotiske grænsetilstande**
 - **mani (psykose)**
 - **pseudopsykopati (skizofreniforme pseudopsykopater præget af permanent kontaktsvaghed, grænsende til autisme)**
 - + **diskrete tankeforstyrrelser (skizofreni-lignende)**
 - + **mere polymorft pervers seksualitet**
 - + **kan glide over i skizofreni**
- **hjernelidelser**

- **kranietraumer med cerebral atrofi (f.eks. frontalt: stereotyp gentagende, uhæmmet)**
 - + **ikke tidligere haft ovenstående adfærd**
- **kronisk encephalit (hjernebetændelse)**
- **degenerative hjernelidelser som Alzheimer, senil demens**
- **epilepsi?**

- **hyperkinetisk syndrom**
 - **hyperkinetisk syndrom (motorisk hyperaktivitet og rastløshed plus svære opmærksomhedsproblemer) i barndom/ungdom → vedvarende opmærksomhedsdefekt kan udmønte sig med rastløshed, irritabilitet og impulsivitet (= posthyperkinetisk syndrom).**

- **kromosomafvigelser**
 - **XXY viser ikke mere aggressiv adfærd end normal kontrolgruppe**
 - **47, XYY og 47, XXY viser moderat personlighedsmæssig umodenhed, som kan føre til afvigende handlinger**

- **misbrug**
 - **karakterforandringer som upålidelighed (skjule, snyde, skaffe), karakterafvigelsen oftest sekundært opstået ift. misbruget**
 - **primært psykopatiske personligheder har muligvis større tendens til misbrug pga. trang til spænding**

- **kriminalitet**
 - **opvækst i socialt belastet ydermiljø øger risiko for konflikt med samfundet**

Karakterafvigelse 3

- **ofte problemer med at fastholde langsigtede planer, fordi de forstyrres af spændingstilstande, de ikke kan håndtere uden at gøre noget**
- **har vanskeligt ved at lære af erfaringerne → gentager uhensigtsmæssige handlinger som om de aldrig havde oplevet konsekvenser af deres handlinger**

- **accepterer sociale normer, men kan ikke klare at leve efter normerne → angrrer tit og ofte, men først bagefter**

- **subjektivisme i betragtningmåden pga lav frustrationstolerance**
 - **hindringer for umiddelbar tilfredsstillelse tolereres ikke**

- kontakten er flagrende og uden længere dybde
- kontakten opleves af andre manipulerende (= subjektivismen)
- EEG (Elektroencefalografi) findes mest afvigende hos fysisk aggressive psykopater), men kan ikke benyttes til antagelser om psykopatiens opståen.

Den nuværende retstilstand

Ændringer på området:

- flere lettere udviklingshæmmede idømmes foranstaltning
- antal domme vedr. udv.h. stiger
- flere domme pr. udv.h. person

- **ændring i kriminalitetstypen**
- **svag stigning i antal kvinder**
- **flere med baggrund i misbrugsproblemer**
- **flere med anden etnisk baggrund**
- **flere med flere diagnoser**
- **flere unge og yngre voksne**

Børns almindelige udvikling generelt og seksuelt

- lære at indgå i tætte følelsesmæssige og kropslige, forpligtende og ansvarlige relationer som voksne
- seksuel/kropslig udforskning på linje med erfaringer børn gør sig ved f.eks. leg og sport
- gennem erfaringer få kendskab til egne følelser, holdninger, grænser (= udvikling)

- gennem erfaring lære om andres følelser, holdninger og grænser
 - på den specifikke kognitive og personlighedsmæssige baggrund

Skadevirkninger af seksuelle overgreb

Der er to hovedkanaler for overgrebs virkninger:

1. Den basale tillid:

- Basal tillid er en oplevelse af, at der er nogen der passer på mig
- Tillid til at andre mennesker er gode
- Tillid til at verden er god og værd at være i: ”Der sker mig ikke noget, så jeg kan godt gå ud i verden!”

2. Selvfølelsen:

- En indre følelse af at være god nok
- Det at kunne mærke, om man har det godt eller skidt, eller hvad man kan lide eller ikke lide

- og at andre respekterer en.
- Spædbørn nærer grænseløs tillid til voksne (= overlevelsesstrategi)

Ved diverse former for overgreb og omsorgssvigt angribes den basale tillid og selvfølelsen.

Diverse overgreb 'disponerer' for personlighedsmæssige, sociale og adfærdsproblemer.

Nogle mere udsatte end andre for at blive involveret?

- Kontaktsultne/kontaktfattige
- Krise, socialt eller udviklingsmæssigt
- Psykiske handicaps
- Fysisk misbrug/vold
- Følelse af afvisning
- Hyppigere drenge end piger

Pga.

- Udviklingsforstyrrelse
- Personlighedsforstyrrelse, evt. karakterafvigelse
- Fysiske traumer (ulykker, vold)
- Sociale traumer (tab af pårørende)

- Psykologiske/følelsesmæssige traumer
- Udadreagering for at mestre egen erfaring
- Del af antisocialt, kriminelt mønster (evt. alternativ norm-opdragelse)

Case til Temadag på Sødisebakke d.31 maj 2010-05-03

Fællesskab for enhver pris

Beskrivelse af x:

X er 32 årig mand. Han blev indskrevet på Behandlingscentret Hammer Bakker august 2004.

X har før han kom til BHC boet på kollegium.

Er enebarn og blev passet i hjemmet indtil skole start. Mor var dagplejemor.

Forældrene må betragtes som resurse svage.

X er som barn blevet udsat for overgreb af en bekendt af familien. Da han gjorde moderen opmærksom på det skete, blev han afvist med udtalelsen ”han ville vel bare se om du var en dreng”. X omtaler sjældent sin far, og primært når der fra personalet spørges ind til ham. BHC er bekendt med at faderen i flere situationer har udstillet x og gjort ham til grin ved familiære sammenkomster. BHC vurderer at faderens adfærd skal ses som en konsekvens af, at sønnen ikke har formået at indfri faderens forventninger om at få en normal fungerende søn.

En fuld Wais test viser et intellektuelt funktionsniveau på verbaldelen svarende til lavt i normalområdet, mens det på handledelen svarer til mentalt retarderet i lettere grad. Det samlede intellektuelle funktionsniveau ligger på udpræget lavt i normalområdet.

X er flere gange startet på teknisk skole med henblik på først at blive bager og senere tømmersk.

Hver eneste gang er det endt med, at x af uddannelsesstedet er blevet bedt om at stoppe uddannelsen, da han ikke på nogen måde kunne leve op til de krav der stilles for at gennemføre en sådan uddannelse. Ved hvert uddannelses stop har x ikke kunnet acceptere skolens vurdering af hans arbejdsevne, og er til fulde overbevist om, at det er uddannelses stedet og lærerne der ikke er kvalificerede. Dette har ført til flere konflikter på uddannelsesstederne, når x er blevet forholdt til egne evner.

I øjeblikket er x i skåne job i et byggemarked.

Behandlingscentret vurderer at x's største problem er hans markante sociale vanskeligheder, der gør det vanskeligt for at indgå i sociale sammenhænge og at skabe vedvarende relationer til andre mennesker. X har desuden en meget ringe selvindsigt i forhold til egen formåen, hvilket betyder at han ofte giver sig i kast med opgaver, han ikke magter. X har gennem hele sit liv oplevet en lang række nederlag i såvel sociale som uddannelsesmæssige/beskæftigelsesmæssige sammenhænge, uden at han tilsyneladende har formået at drage nytte af sine erfaringer.

X har gennem hele sit liv forsøgt at opbygge et billede af sig selv som normalfungerende, hvilket betyder at han bliver provokeret, når han konfronteres med sit handicap. Det er BHC erfaring, at x's vrede forstærkes i forhold til personer, som han ikke kender og dermed ikke har nogen relation til. Selv om der generelt er meget grænseoverskridende for x, at diskutere sit handicap (det er for smertefuldt at skulle erkende og det vil efterlade ham i et tomrum – og hvad skal han sætte i stedet for?), er han i stand til på tomandshånd at arbejde med dette tema, når der er tale om en person han har tillid til.

X har aldrig haft nære venner, hverken i sin barndom eller som voksen. Han har aldrig haft en kæreste, men er tiltrukket af "unge" mænd, i alderen ca. 17 -23 år. "De er spændende og interessante" ifølge x. X vil gerne se sig selv som en af disse unge mænd, til trods for alder og manglende social forståelse. BHC er bekendt med x eksperimenterer seksuelt med tilfældige mænd han møder på nettet.

X giver udtryk for, at han efter at have lavet en aftale omkring besøg hos ukendte mænd, han har mødt på nettet, bliver bedt om at gå igen når han møder op, er kommet til forkerte adresser selv om han har brugt meget tid på transport. X er i en konkret situation blevet bedt om at tage sminke på, i dette tilfælde valgte x dog at gå sin vej. Det er meget kendetegnende for x at han lader sig behandle dårligt og ydmyge bare for kontaktens skyld.

X havde gennem en længere periode haft en form for kammerat. Når x skulle på besøg hos denne blev han bedt om selv at have mad med til besøget (også til kammeraten), hvis han ønskede at komme. Under et besøg hos denne "ven" blev x overfaldet og slået gentagne gange med et stoleben samt brændt med cigaretter. Overfaldet blev politianmeldt og det kom til en retssag.

X havde meget svært ved at skulle vidne mod sin ven. Han ringede adskillige gange til "vennen", trods denne udtrykkeligt bad ham om at stoppe alt henvendelse. "Vennen" truede x med yderligere "tæsk", hvis han ikke stoppede sine forsøg på at kontakte ham. Disse trusler påvirkede ikke x's forsøg på kontakt til vennen.

X ville gerne undskylde overfor "vennen", hvis han havde gjort noget der fik denne til at slå ham! X havde hørt om konflikt mægling mellem offer og gerningsmand og dette brugte han meget energi og tid på. X sendte foldere til sin tidligere ven, der fortsatte sine trusler og advarsler om at kontakte ham.

Under samtaler med x, hvor der blev spurgt ind til x vedholdende forsøg på at genskabe "venskabet", kom han med metaforen: "Hvis man er sulten og har en hel pose kartofler, hvori der er

en rådden kartoffel tager man den rådne og smider den væk, men er man sulten og kun har EN rådden kartoffel forsøger man at spise den”.

X forsøger stadig lejlighedsvis at få kontakt til sin tidligere ven.

Noter til case Hammer Bakker

Familial baggrund:

- Ressourcetsvage forældre
- Seksuelt overgreb fra bekendt
- Afvisning vedr. overgreb (minimering)
- Hån, gøren til grin (mere alment)
 - ➔ Effekter for selvopfattelsen/selvbilledet?

Intellektuelt:

Sprogligt og handlepræget i grænseområdet ”lavt i normalområdet” og ”lettere mental retardering”

➔ Effekter for selvopfattelsen/selvbilledet?

Erfaringer som voksen:

Har ikke ressourcer til at indfri uddannelseskra

➔ Udadprojicering, skyldfralæggelse ➔ udadreagering

- ➔ Mangelfuld indsigt, selverkendelse
- ➔ Nederlag ➔ effekter for selvopfattelsen/selvbilledet?

Socialt:

- Vanskeligt ved at etablere og opretholde relationer, aldrig haft nære venner (intimitetsvanskelighed)
- ➔ Nederlag ➔ effekter for selvopfattelsen/selvbilledet?

Selvopfattelse:

- Normalt fungerende
- Manglende accept af handicap
- Urealistisk selvbillede, mangelfuld selvindsigt, mangelfuld erfaringsdannelse ➔ 'unfinished project'
- Følelesesforvaltning ➔ vrede forstærkes ift fremmede personer

Seksualitet:

- Aldrig haft kæreste
- Tiltrukket af unge mænd (17-23 år) ➔ seksuel orientering?
➔ identifikation/imitation?
- ➔ Fællesskab for enhver pris!

”Hvis man er sulten og har en hel pose kartofler, hvori der er en rådden kartoffel, tager man den rådne og smider den væk. Men er man sulten og kun har EN rådden kartoffel, forsøger man at spise den” (citater NN, Hammer Bakker).

FÆLLESSKAB FOR EN HVER PRIS

”Hvis man er sulten og har en hel pose kartofler, hvori der er en rådden kartoffel, tager man den rådne og smider den væk. Men er man sulten og kun har EN rådden kartoffel, forsøger man at spise den” (citater NN, Hammer Bakker).